

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

Rektor Sh. Sirojiddinov

Ro'yxatga olindi: №
2023-yil "28" avgust

O'ZBEK ADABIYOTI TARIXI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 230 000 – Tillar
Ta'lim yo'nalishi: 60230300 – Matnshunoslik va adabiy manbashunoslik
(o'zbek tili)

Toshkent – 2023

Fan/modul kodi O'zAT 2-3 10		Fan/modul turi majburiy	Ta'lim tili o'zbek		Ishlab chiqilgan o'quv yili 2023/2024	
Semestr	Har bir semestrdagi fan/modulning nomi	ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari	Auditoriya mashg'lari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1	Eng qadimgi davrlar adabiyoti. XI-XV asrlar adabiyoti	5	4	60	90	150
2	XVI-XIX asrlar adabiyoti	5	4	60	90	150
3	Milliy uyg'onish davri o'zbek adabiyoti	5	4	60	90	150
	Jami:	15	12	180	270	450

2. I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – "O'zbek adabiyoti tarixi" fani talabalarga o'zbek mumtoz adabiyoti vakillari va ularning asarlari, mumtoz poetika asoslari haqida ma'lumot beradi, tarixiy-adabiy jarayonning taraqqiyot qonuniyatlarini va ijtimoiy muhit bilan bog'liqligi, jadidchilik harakatining adabiyotdagi ifodasi o'laroq dunyoga kelgan milliy uyg'onish adabiyotining xos xususiyatlaridan ta'lim beradi.

Fanni o'qitishning vazifalarini quyidagicha belgilash mumkin:

- o'zbek adabiyoti tarixi bo'yicha eng qadimgi davrlardan boshlab tizimli ravishda talabalarga bilim va malakalarni ta'lim;
- o'zbek adabiyoti tarixiga oid matnlarni o'qish, tushunish va sharhlash malakalarini hosil qilib borish;
- eng qadimgi davrdan to XIX asrning yarmlarigacha bo'lgan davrdagi yaratilgan badiiy asarlarning janr xususiyatlari haqida bilim va malakalarga ega bo'lish;
- o'zbek adabiyoti tarixiga oid matnlarning til xususiyatlari haqida tasavvur hosil qilish, har bir tarixiy davrga oid materiallarning tilga xos jihatlarini anglab olish;
- o'zbek adabiyoti tarixidagi nasriy va she'riy asarlarning uslub masalalari haqida bilim va malakalarga ega bo'lish;
- o'zbek adabiyoti tarixi materiallarini nasriy bayonlarini emas, originalini talabalarga o'qitish va anglash malakalarini hosil qilish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

I semestr

1-mavzu. Mumtoz adabiyotning genezisi, shakllanishi va taraqqiyoti, manbalari
Mumtoz adabiyot. Ilk yozma yodgorliklar. Mumtoz adabiyotning ildizlari. Manbalari. Rivojlanish bosqichlari. Obrazlar tizimi.

2-mavzu. O'zbek mumtoz adabiyotini davrlashtirish tamoyillari
Mutaxassislar tomonidan adabiyot tarixining turlicha davrlashtirilishi. Sho'rolar davridagi davrlashtirish. Tarixiy jarayonlar asosida davrlashtirish.

3-mavzu. Qadimgi yozma manbalar. O'rxun-yenisey yodgorliklari
Qabr toshlar. Bitiklar. Qul Tegin. Alp Tegin. Radlov. Tomsen. O'rxun-yenisey daryosi. Qadimgi manbalardagi obrazlar. Voqealar bayoni. Ulardagi soddalik. Til xususiyatlari.

4-mavzu. Eng qadimgi og'zaki adabiyot yodgorliklari
Og'zaki adabiyot. Yozma adabiyot. Shiroq haqidagi rivoyat. To'maris haqidagi rivoyat. Gerodotning "Tarix" kitobidagi ma'lumotlar. Og'zaki adabiyotning yozma adabiyotga ta'siri.

5-mavzu. Islomgacha bo'lgan davrdagi qadimgi turkiy adabiyot
Turkiy adabiyot. Obrazlar. Mifologiya. Qadimgi afsonalar. Avesto.

6-mavzu. G'aznaviylar va qoraxoniylar davrlari adabiyoti
Didaktika. Abu Rayhon Beruniy ijodi. Ibn Sinoning badiiy asarlari. Bu davrdagi manbalarning o'rganilishi. Qo'lyozma nusxalari. Qur'on va hadisning badiiy adabiyotga ta'siri.

7-mavzu. 10-12-asrlar adabiyoti. Siyosiy va madaniy hayot. Badiiy adabiyot
Somoniyalar. Qoraxoniylar. Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'atit turk" asari. Siyosiy jarayon. Bu davrdagi manbalarning saqlanishi. Qo'lyozma nusxalar. "Devonu lug'atit turk" qo'lyozmasining topilishi.

8-mavzu. Yusuf Xos Hojib va uning "Qutadg'u bilig" asari
Bolasog'un. Tavg'ach Ulug' Bug'raxon. Vena, Namangan, Qohira nusxalari. Obrazlar tizimi. Majoziylik. Didaktik asar. Kuntug'di, Oyto'ldi, O'gdulmish, O'zg'urmish.

9-mavzu. Ahmad Yugnaqiyning "Hibat ul-haqoyiq asarida odob va axloq masalalari

Istanbul. Abdurazzoq Baxshi. Uyg'ur yozuvi. Yaxshilik va yomonlik tavsifi. Tilni tiyish haqidagi nasihatlar. Til xususiyatlari. Lug'at tarkibi.

10-mavzu. Oltin O'rda o'zbek adabiyoti. O'rda adabiy muhitida adabiy jarayon va ilmiy muhitning rivoji. Janrlar taraqqiyoti
Tarixiylik. Tarjima. "Nahjul farodis". Saroy. "Muinul murid" asari. Oq o'rda. Saroy adabiy muhiti. Islomning ta'siri. Noma janri. "Qirq hadis" tarjimasini.

11-mavzu. Sayfi Saroyi ijodi. "Gulistoni bit-turkiy" asari. Qutbning "Xusrav va Shirin" dostoni
Tarjima. Bob. Sakkiz majlis. Misr. Odob haqidagi nasihatlar. Mamluklar saltanati. Amir Temur. Til xususiyatlari. O'g'uz lahjasi.

12-mavzu. Temuriylar davri o'zbek adabiyoti
An'ana. O'ziga xoslik. Tarixiy-siyosiy jarayon. Madaniyat va san'atning yuksalishi. Temuriy shahzodalar. Saroy muhiti. Munozara janri. Hokimiyat uchun kurash. G'azal janrining takomili.

13-mavzu. Saydi Ahmad va Haydar Xorazmiy ijodi
"Taashshuqnomasi". "Gulshan ul-asror". Noma janri. Maktub. Saydi Ahmad ijodining o'ziga xosligi. Til xususiyatlari. Obrazlar. Sulton Iskandar Sheroziy. Navoiy Haydar Xorazmiy va Saydi Ahmad haqida.

14-mavzu. Atoyi va Sakkokiy ijodi
Obraz. An'ana. Atoyi ijodiga Navoiyning bahosi. Qasidanavislik. Sulton Ulug'bek Mirzoga qasida. G'azal. Mubolag'a. Atoyi she'riyatining o'ziga xosligi.

15-mavzu. Lutfiy va Gadoiy ijodiy merosi
Navoiy va Lutfiy. Lutfiyga Navoiyning bahosi. Irsoli masal. Tashbeh. Tuyuq janri. Malikul kalam. Suyima G'aniyeva – Gadoiy ijodi tadqiqotchisi. Navoiy Gadoiy haqida.

II semestr

1-mavzu. XVI-XIX asr I yarmidagi adabiy va ilmiy muhit. Manbalar va ularni o'rganish tamoyillari

Davr madaniy hayotiga shart. Siyosiy hayotdagi beqarorlik va sulolalar almashinuvi. Adabiy hayotning o'ziga xos xususiyatlari. Xonliklar markazlarida adabiy muhitning shakllanishi va taraqqiyoti.

2-mavzu. Zahiriddin Muhammad Bobur hayoti va adabiy merosi
Bobur hayoti va adabiy merosining o'rganilish tarixi. Shoir she'riyati, devonlari, badiiy mahorati. "Boburnoma", "Risolai aruz", "Volidiya" va "Mubayyin" asarlarining adabiy qimmatini. Boburning Kobul va Hind

devonlari, qo'lyozmalari, janriy tarkibi va shoir mahorati.

3-mavzu. "Boburnoma" – qomusiy asar
Asarining mazmuni, falsafiy-badiiy mohiyati, ijodkor mahorati. Muallifning adabiyotshunos olim sifatidagi qarashlari. Hirot adabiy muhiti. Muallif shaxsiyati.

4-mavzu. So'fi Olloyor va "Sabot ul-ojizin" asarining badiiy xususiyatlari
Kattaqo'rg'on. Masnaviy. Hikoya. Vaxshivor. Maslakul muttaqin. "Sabotul ojizin"ning til xususiyatlari. Uni o'rgangan olimlar. Shuhrat Sirojiddinov. Rashid Zohidov. Abdulloh ibn Muborak qissasi.

5-mavzu. Boborahim Mashrabning hayoti, shoir ijodini o'rganishda "Qissayi Mashrab" asarining o'rni. Adabiy merosi
Mashrabning ijodiy merosi. Mashrabshunoslik tarixidan. Tazkiralardagi ma'lumotlar. «Qissayi Mashrab» asarining shoir dunyoqarashi va hayotini o'rganishdagi ahamiyati. She'riyati. Mashrab lirik merosining mavzu doirasi. Asarlarida qalandariylik tariqatining aks etishi. She'riyatida ilohiy ishq talqini. Timsollar olamining o'ziga xos jihatlari.
Mashrab taxallusli shoirlar. "Mabddai nur" va "Kimyo" asarlari, ularning muallifligi masalasi.

6-mavzu. Buxoro adabiy muhiti. Qul Ubaydiyning o'zbek adabiyotida tuggan o'rni
Tarixnavislik. O'tmish tarixnavisligi va uning davom ettirilishi. Xondamimning "Habib us-siyar" va "Siyar ul-muluk" asarlari. Tarixiy asarlarning yangilanish xususiyatlari.

Tazkiranavislik. Davr tazkiranavisligining o'ziga xos xususiyatlari. Hasanxoja Nisoriy "Muzakkiri ahbob" asarining ilmiy qimmatini. Asarda XVI asr madaniy hayotini aks ettirish tamoyillari. Mutribiy, Maliho Samarqandiy, Qori Rahmatulloh Vozeh, Fazliy Namangoni, Ahmad Tabibiy tazkiralari.
Shayboniyxon hayoti va ijodi. Shoir devoni va uning janr xususiyatlari. Asarlarining mavzu va g'oyaviy ko'lamini. Shoir dunyoqarashi va tariqati. Shayboniyxon ijodida lirik qahramon tabiati. She'riy mahorat qirralari.

Muhammad Solih ijodi. «Shayboniyнома» jangnoma tipidagi doston sifatida. Asar mazmuni, tarixiy shaxslar va badiiy timsollar.

Xoja ijodi. Hayoti va ijodi. Hikoyalari. "Gulzor" va "Miftoh ul-adi" asarlarining talqini.

Qul Ubaydiy merosi. "Kulliyot"ning yaratilish tarixi va janr xususiyatlari. Shoirning she'riy janrlar takomilidagi o'rni. Qul Ubaydiy she'riyatida lirik qahramon tabiati. Dunyoqarash va tariqat masalalari. Shoir masnaviyarlari. Ularning mavzu va g'oyaviy qamrovi. Shoir merosining timsollar olami.

7-mavzu. Qo'qon adabiy muhiti

Tazkiranavislikning yangi shakllari. Fazliy Namangoniy rahbarligida tuzilgan tazkira. "Majmuai shoiron"ning o'zbek adabiyoti tarixidagi o'rni. Tuzilishi va janrlar tarkibi. G'oziy ijodi. "Yusuf va Zulayxo" dostoni. Satirik va yumoristik asarlar. Maxmur adabiy merosi.

8-mavzu. Amiriyning hayoti va ijodi

O'rganilishi. Adabiy muhitning shakllanishi va o'ziga xos xususiyatlari. Amiriyning adabiy muhit asoschisi va rahnamosi sifatidagi maqomi. Janrlar poetikasi. Adabiy muhitda xalq og'zaki ijodiga munosabat masalasi. Tarixnavislik, she'riyat, nasr, matbaa ishlari, adabiy hamkorlikning noyob mahsullari yaratilishi.

9-mavzu. Gulxaniy ijodiy merosi. "Zarbulmasal" – majoziy xarakterdagi asar

"Zarbulmasal"da badiiy mahorat. Masal, hikoyat va maqollarning asardagi o'rni aniqlanadi.

10-mavzu. Uvaysiy hayoti va adabiy merosi. Shoirira lirik qahramonining o'ziga xos tabiati

Uvaysiy hayoti va ijodi. O'rganilish tarixi. Adabiy merosi. She'riyatining mavzu va g'oyaviy ko'lami. Shoirira ijodida ishq talqini. Ijtimoiy hayotga munosabati. Asarlarining timsollar olami. Lirik qahramon tabiati. Uvaysiylik bilan munosabat masalasi. Badiiy san'atlarni qo'llash mahorati. «Shahzoda Hasan» va «Shahzoda Husayn» dostonlari. Dostonlarning syujet va kompozitsiya jihatdan o'ziga xosligi. Shoiraning dostonnavislik mahorati.

«Voqeoti Muhammadalixon» (tugallanma-gan) asari. Asarning tarixiy ahamiyati. Timsollar ko'lami.

11-mavzu. Xiva adabiy muhiti

Adabiy muhit va uning o'ziga xos jihatlari. Zullisonaynlik va Navoiy an'analarning davom ettirilishi. Devon tuzish an'analarning takomillashirilishi. Janrlar poetikasi. Tarixnavislik. Tarjima maktabining o'ziga xosligi, takomillashuv tamoyillari. Bayozchilik, tazkiranavislik va noshirlikning taraqqiy etishi.

12-mavzu. Abulg'oz Bahodirxonning "Shajarayi turk" asari adabiy manba sifatida

Abulg'oz Bahodirxon hayoti va ijodiy merosi. Abulg'ozning ijtimoiy hayotdagi mavqei. Tarixiy asarlari. "Shajarayi tarokima" asari. Uning yozilish va o'rganilish tarixi. Asarning ilmiy-badiiy qimmat. «Shajarayi turk» asari qomusiy ma'lumotnoma ekanligi. Asarning o'zbek adabiyoti tarixidagi ilmiy-badiiy maqomi. Timsollar silsilasi. Adib mahorati masalasi.

"Manofe' ul-inson" asarining qo'lyozma nusxalari. Asarning

yaratilish tarixi, sabablari. Asarning tuzilish xususiyatlari va ahamiyati.

13-mavzu. Muhammadniyoz Nishotiy "Husn va Dil" asarining adabiy maqomi

Nishotiy hayoti va ijodi manbalari. Hayoti va adabiy merosi. She'riy devoni va bayozlar. Ularning qo'lyozmalari. Shoir she'riyatining mavzu va g'oyaviy qamrovi. Lirik qahramon tabiati. Asarlarining falsafiy asoslari. She'riy mahorati. «Qushlar munozarasi» asarida an'ana va yangilik. Ramziy timsollar talqini. «Husnu Dil» dostonining timsollar olami va ramziylik. Ularning nomlanish tarixi va talqini. Shoirning she'riy mahorati qirralari.

14-mavzu. Shermuhammad Munis she'riyatida janrlar takomili

Shermuhammad Munisning ijodiy faoliyati. Adabiy, ilmiy merosi. Devonlarining tuzilish tarixi va qo'lyozma nusxalari. «Munis ul-ushshoq» devoni. Devon tartibida an'ana va janrlar tarkibi. Shoir ijodida ularning takomillashuvi. Lirik qahramon tabiati. Timsollar olami. Badiiy xususiyatlari.

Munisning ilmiy merosi. "Savodi ta'lim" risolasining ilmiy-badiiy qimmat. Tarixiy asarlari. Tarjimalari. Adib ijodining o'zbek adabiyoti tarixidagi o'rni.

15-mavzu. Ogahiy hayoti, ijodi manbalari va adabiy merosi

Ogahiy hayoti va ijodi manbalari. O'rganilish tarixi. Shoirning adabiy-ilmiy merosi. "Ta'viz ul-oshiqin" devoni. Qo'lyozma nusxalari. Devonda debochaning o'rni. Janrlar tarkibi. Mavzular doirasi va g'oyaviy ko'lami. Shoirning timsol qo'llash mahorati. She'riyatida Alisher Navoiy ijodiga munosabat. Devondagi asarlar badiiyati.

Ogahiy – tarixnavis. Tarixiy asarlarining qomusiy tabiati haqida. Ularning ilmiy va badiiy qimmat. Xorazm tarjima maktabida Ogahiyning o'rni. Tarjimalarining ahamiyati.

III semestr

1-mavzu. Kirish: ijtimoiy-siyosiy, madaniy-adabiy hayot

Milliy uyg'onish davrining o'zbek adabiyotining ikki bosqichi: birinchi bosqich – "Ilk mustamlakachilik davri adabiyoti" 1865-1905-yillarni o'z ichiga oladi. Ikkinchi bosqich – "Ijtimoiy-siyosiy va mafkuraviy kurashlar davri" 1905-1929 yillar.

"Ilk mustamlakachilik davri"ning dahshatli voqealarga to'la kartinasi tarixiy-badiiy asarlarda o'z ifodasini topdi. Chor Rossiyasi tomonidan xonliklarning, markaziy shaharlarning bosib olinishi, mustamlaka zulmining kuchayishi, ma'naviy hayotning porakandalikka yuz tutishi, xalq ozodlik harakatlari bu davr adabiyotiga alohida mavzu sifatida kirib keldi. Bu, o'z navbatida, adabiy janrlar va vaznlarning yangilanishiga ham asos bo'ldi.

2-mavzu. Xorazm adabiy muhiti

Rossiya istilochilik siyosati. Ilk matbaachilik. Adabiy muhit va uning o'ziga xos jihatlari. Zullisonaynlik va Navoiy an'analarning davom

ettirilishi. Devon tuzish an'analarining takomillashirilishi. Janrlar poetikasi. Tarixnavislik. Tarjima maktabining o'ziga xosligi, takomillashuv tamoyillari. Bayozchilik, tazkiranavislik va noshirlikning taraqqiy etishi.

3-mavzu. Komil Xorazmiy

Ijodiy merosining o'rganilishi tarixi. Tarjimai holi. Komil Xorazmiy yirik madaniy tadbirlar tashkilotchisi sifatida. Toshkent safari (1991). Komil ijodida yangicha ma'rifatparvarlik. Hayotining oxirgi yillari, fojiasi. Komil va Feruz munosabatlarining yangicha talqini. Ijodiy merosi, lirikasi, hajviyoti, tadqiqotlari. Bastakor, musiqashunos va tarjimonlik faoliyati.

4-mavzu. Muhammad Rahimxon Feruz. Ahmad Tabibiy

Adabiy merosi. Shoir ijodini o'rganish tarixidan. Tarjimai holi. Adabiyot va san'at rahnamosi. Feruz – musiqashunos, mohir sozanda va bastakor, san'atkor hamda talabchan muxlis. Feruz – maorif homiysi va taraqqiyparvar. Ilk matbaachilik va adabiy meros targ'ibidagi xizmatlari. Feruz va Rossiya istilochilik siyosati. Feruz va Xorazm adabiy muhiti.

Hayoti va ijodi. Tabibiy va mumtoz adabiyot. "Majmuat ush-shuaro" tazkirasini. Lirik merosi. "Vomiy va Uzro" dostoni. Tabibiyning san'at, musiqa, xattotlik sohasidagi faoliyati, o'zbek madaniyati tarixidagi o'mi.

5-mavzu. Qo'qon adabiy muhiti

Qo'qon adabiy muhiti. Asarlar to'plami. Tarjimai hol. Tazkiranavislikning yangi shakllari. Satirik va yumoristik asarlar. Turkum asarlar yozish an'anasi. Yangi janrlar taraqqiyoti. Xudoyorxon haqidagi turkum asarlar.

6-mavzu. Muqimiy

Hayoti va adabiy merosi o'rganilishi tarixi. Tarjimai holi. Toshkentdagi hayoti (1887, 1892, 1899-yillar). Hayotining so'nggi yillari. Ijodiy merosi: lirikasi, hajviyoti. Shoir satirasida siyosiy mavzu. Yumortlari. ("Ot", "Ko'sa" turkumlari). "Sayohatnoma"lari. Muqimiy ijodida maktub janri.

7-mavzu. Furqat. Furqatshunoslik tadriji

Tarjimai holi. Farg'ona hamda Toshkent davri faoliyati. Furqatshunoslik tadriji. She'riyati. Nasriy asarlari. Yangicha ma'rifatparvarlik faoliyati. Rus mustamlaka siyosatiga munosabati. Furqat va jadidchilik. Tasavvuf ta'limotiga oid qarashlari. Chet ellardagi faoliyati. Ijodiy merosi.

8-mavzu. Is'hoqxon Ibrat. Karimbek Kamiy

Ma'rifatparvar shoir, publitsist, tarixshunos, tilshunos olim, sayyoh, ilk o'zbek matbaachilaridan biri sifatidagi faoliyati. Hayoti va ijodi. Chet ellarga sayohati. "Usuli jadid" maktablarini ochishi. Ijtimoiy ma'rifiy faoliyati: "Matbaai Is'hoqiya", "Kutubxonai Is'hoqiya" vujudga kelishi. Matbuotda chop etilgan asarlari. Ilmiy faoliyati. Rus bosqiniga munosabati.

Kamiy ijodiga munosabat masalasi. Tarjimai holi. Kamiy va Toshkent adabiy muhiti. Ma'rifat mavzuidagi she'rlari. Hajviyoti. Tarjimalari. Kamiy dunyoqarashi. Shoir ijodida tasavvufiy unsurlar. Diniy mavzu. Jadidcha va qadimcha qarashlari.

9-mavzu. XX asr boshlari Turkistonda ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayot. Ismoilbek Gasprinskiy

Jadidchilik. Turkistonda jadidchilikning rivojlanish bosqichlari. Davrlashtirish tamoyillari. Ma'rifiy islohotlar davri. Ijtimoiy-siyosiy va mafkuraviy kurashlar davri.

Madaniy-adabiy hayot (1905-1917). "Usuli jadid" maktablari. Milliy matbuot. Xayriya jamiyatlari va boshqa turli ma'rifiy tashkilotlar. Yangi milliy teatr. Badiiy adabiyot. Adabiy tanqid. Badiiy tarjimonchilik.

Ijtimoiy tarixiy voqealar. 1917-yil fevral inqilobi va uning Turkistondagi aks-sadosi. Milliy ozodlik va mustaqillik uchun kurash g'oyalari. "Turkiston muxtoriyati". Mafkuraviy buhronlar. Adabiy-madaniy harakatchilik. 20-yillar matbuoti va adabiyoti. O'zbek romanchilik maktabi. Milliy dramaturgiya. Teatr va adabiy tanqidchilik. Sho'rolar tomonidan adabiyotni mafkuraviy kurashlar vositasiga aylantirish siyosati.

Hayoti va faoliyati. Jadid maktablarining ta'sischi. Gasprinskiy va Turkiston jadidchiligi. "Tarjimon" gazetasida Turkiston hayotining yoritilishi. Badiiy asarlarida Turkiston mavzusi. Adabiy-estetik qarashlari.

10-mavzu. Mahmudxo'ja Behbudiy

Hayoti va faoliyatining o'rganilish tarixi. Tarjimai holi. Turkistonda jadid maktablarining tolmaz targ'ibotchisi va tashabbuskorlaridan biri. Behbudiy va Turkiston milliy matbuoti. Ijodiy merosi. "Padarkush" pesasi. Publitsistikasi. Adabiy-estetik qarashlari. "Sayohat xotiralari".

11-mavzu. Abdulla Avloniy. Tavallo

Avloniyshunoslik. Hayoti sahifalari. "Shuhrat" gazetasini chiqarishi. Yangi maktablar tashkil etishi. Ijtimoiy faoliyati. Avloniy – aktyor, rejissor, xormeystr, teatr badiiy rahbari, dramaturg, tarjimon. Adabiy merosi. Pedagogik asarlari. "Turkiy guliston yoxud axloq" asarining ma'rifiy-axloqiy va pedagogik qarashlar taraqqiyotidagi o'mi. Avloniy she'riyati va adabiy-estetik tafakkurdagi yangilanish. Dramalari. Publitsistikasi. Til, adabiyot, san'at, matbuot, maorif muammolariga oid maqolalari. "Afg'on kundaliklari" – o'zbek publitsistikasi va memuar adabiyoti namunasi.

Adabiy merosining o'rganilish tarixi. Hayoti sahifalari. Vaqtli matbuotdagi ishtiroki. Ijodi. "Ravnaq ul-islom" to'plami. Tavallo va Munavvarqori, Behbudiy munosabatlari. She'rlarining badiiyati. Tavallo va tatar adabiyoti.

12-mavzu. Abdurauf Fitrat

Hayoti va ijodining o'rganilishi tarixi, manbalari. Tarjimai holi. Ijodiy

merosi. She'riyati. Nasriy asarlari. Turkiy til bilimdoni va jonkuyari sifatidagi faoliyati. Adabiyot nazariyasiga oid ishlari. Qadimgi turkiy yodgorliklar ustida olib borgan tadqiqotlari. Sharq mumtoz adabiyoti namoyandalari merosiga oid ilmiy ishlari. Tarixiy asarlari.

13-mavzu. Hamza Hakimzoda Niyoziy

Hamzashunoslik tadriji. Shoir ijodiga ikki xil yondashuv: sabablari, oqibatlari. Adabiy merosining yangicha talqini. Tarjimai holi. Ijodiy merosining ko'lamini. "Devoni Nihoniy": an'ana va yangilanish. She'rlarida milliy uyg'onish g'oyasi. Hamza nasri va jadidchilik. "Yangi saodat" milliy romani. Dramalari.

14-mavzu. Abdulla Qodiriy

Hayoti sahifalari. Ijodiy merosi. "Baxtsiz kuyov" pesasi. Jadidchilik va Abdulla Qodiriy hikoyalari. Hajviy asarlari. Birinchi roman – "O'tkan kunlar"ning yaratilishi. "Mehrobdan chayon" romani. Bu romanlarning turkiy xalqlar adabiyotiga ta'siri. Abdulla Qodiriyning 30-yillardagi ijodida zamonasozlik mayllari, buning sabablari.

15-mavzu. Cho'lpon

Tarjimai holi. Jadidchilik va Cho'lpon she'riyati. Shoirning o'zbek she'r tizimidagi islohotlari. Hikoyalari. Dramalari. "Kecha va kunduz" romani. Romanning o'zbek realizm nasri shakllanishi va taraqqiyotidagi ahamiyati.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

I semestr

1. Mumtoz adabiyotni davrlashtirish tamoyillari.
2. Mumtoz adabiyot taraqqiyotida Qur'on karim g'oyalari va hadisi sharifdagi fikrlarning o'rni va ahamiyati.
3. Didaktik asarlar tahlili ("Kalila va Dimna", "Chor Darvesh", "Guliston" (Sa'diy), "To'tinoma" tipidagi asarlar misolida).
4. Tarixiy va siyosiy-axloqiy mavzudagi asarlarning adabiy qimmatini, ma'rifiy ahamiyatini. ("Qobusnoma" (Kaykovus), "Siyosatnoma" (Nizomulmuluk...))
5. Xoja Ahmad Yassaviy ijodiy merosi. "Devoni hikmat" va "Faqomona" asarlari
6. "Qutadg'u bilig" dostonining kompozitsion qurilishi, obrazlar tizimi.
7. Mahmud Koshg'ariyning "Devonu lug'ot il-turk" asaridagi maqollarning badiiyati
8. Sayfi Saroyi ijodi. "Gulistoni bit-turkiy" asari
9. "Qisasi Rabg'uziy"da kichik janrlar badiiyati
10. Gadoiy ijodining o'rganilishi

11. "Yusuf qissalari" va "Yusuf va Zulayho" turkumidagi dostonlarning shakllanishi.
12. Temuriy ijodkorlar Navoiy ta'rifida. Saydi Ahmad, Sulton Iskandar Sheroziy, Abu Bakr Mirzo.
13. Haydar Xorazmiy " Gul va Navro'z" dostonining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari
14. Sayyid Qosimiy "Sadoqatnoma" asarida sadoqat va vafu vasfi
15. Shayx Ahmad Taroziyning "Funun ul-balog'a" asari

II semestr

1. "Boburnoma"da muallifning adabiy-estetik qarashlari.
2. "Shajarayi turk" asaridagi tarixiy siymalar tasvirida badiiy mahorat.
3. Boborahim Mashrab "Mabdai nur" asarining kompozitsion xususiyatlari.
4. So'fi Olloyorning ilmiy-adabiy merosi talqini
5. Qul Ubaydiy ijodida ruboiy janrining o'rni.
6. Qo'qon adabiy muhiti. O'zbek shoirlari ijodida an'anaviylik
7. "Zarbulmasal" asarida hikoyalarning o'rni. Sujet va kompozitsiya.
8. Uvaysiy hayoti va ijodining o'rganilish tarixi, shoir mahorati.
9. Amiriy ijodida janrlar takomili.
10. Mohlaroyim Nodira hayoti va ijodi, merosi va janrlar tarkibi
11. Xo'janazar Huvaydo ijodiy merosi
12. Nurmuhhammad Andalibning hayoti va adabiy merosi."Yusuf va Zulayho" dostonining qiyosiy talqini.
13. Munis she'riyatida janrlar takomili va shoir mahorati.
14. Ogahiyning tarixiy va tarjima asarlari
15. Nishotiyning "Husn va Dil" dostoni sujeti va kompozitsiyasi, timsollar olami.

III semestr

1. Komil Xorazmiy hayoti va ijodiga oid ilmiy asarlarni o'rganish, shoir asarlari tahlili.
2. Muhammad Rahimxon Feruz – shoir va ma'rifatparvar.
3. Ahmad Tabibiyning hayoti va ijodi. Shoir ijodining o'rganilishi.
4. Karimbek Kamiy she'riyati va ijodiga oid ilmiy asarlar tahlili. Fazlulloh Almai hayoti va ijodi.
5. Muqimiy adabiy merosi. Sayohatnomalarida ijtimoiy turmush manzarasining aks etishi.
6. Ismoilbek Gasprinskiyning Turkistonga oid asarlari, Mahmudxo'ja Behbudiyning muharrirlik faoliyati.
7. Furqatning ma'rifiy g'azallari tahlili.
8. Is'hoqxon Ibratning adabiy, ilmiy merosi.
9. Sidqiy Xondayliqiy va So'fizoda she'rlari
10. Abdulla Avloniy she'riyati. Adabiy merosi va faoliyati.
11. Tavallo she'riyatida millat va milliyat masalalarining yoritilishi.
12. Fitratning ilmiy merosi.
13. Abdulla Qodiriy "Baxtsiz kuyov" pyesasi. Hajviy asarlari. Birinchi

- roman – "O'tkan kunlar"ning yaratilishi.
 14. Abdulla Qodiriy hikoyalari va jadidchilik.
 15. Cho'lponning nasriy va publitsistik asarlari. Cho'lpon she'riyati.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

I semestr

1. Seminar mashg'ulotlariga tayyorlanish
2. Kaykovusning "Qobusnoma" asaridagi hikoyat va tamsillar.
3. Nizomulmulkning "Siyosatnoma" asaridagi hikoyatlar tahlili.
4. Umar Xayyom "Navro'znoma" asari tahlili.
5. Firdavsiy "Shohnoma"si qahramonlari. Ularning keyingi davr epik poeziyasiga ko'chishi.
6. "Chahor maqola" (Nizomiy Aruzi Samarqandiy) asari tahlili.
7. Sa'diy Sheroziy "Guliston" asarining Sharq adabiyotida tutgan o'rni.
8. Safarnoma va sayohatnoma turkumidagi asarlar (Nosir Xusrav, Ibn Batuta va boshqalarning asarlari misolida).
9. Rashiddin Fazlulloh Hamadoniyning "Jome ut-tavorix" asaridagi rivoyatlar tahlili
10. O'zbek mumtoz adabiyotining Rossiyada va Yevropada o'rganilish tarixi.
11. "Devonu lug'otii-turk"dagi adabiy janrlarni o'rganish.
12. "Hibat ul-haqoyiq"dagi tilni saqlash haqidagi fikrlarni o'rganish
13. Pahlavon Mahmud ruboiylari tahlili.
14. "Al jomi' as-sahih"dagi hadislardan namunalar to'plash.
15. Ranglar va raqamlarning ramziy ma'nolari.
16. O'zbekistonda avestoshunoslikka oid ilmiy asarlar ro'yxatini tuzish va ayrim asarlarga annotatsiya yozish.
17. Qadimgi turkiy yodgorliklar bo'yicha O'zbekistonda yaratilgan ilmiy asarlarning bibliografiyasini tuzish, monografiyalarga annotatsiya yozish.
18. Ibn Sinoning adabiy faoliyatiga oid asarlar annotatsiyasini tuzish.
19. Beruniyning adabiyotga oid faoliyatini o'rganish, "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asaridan mumtoz adabiyotda mavjud timsollar genezisini aniqlash, asardagi rivoyatlarni tahlil qilish.
20. "Muhabbatnoma"ning o'rganilishi
21. "Gulshan ul-asror" asaridagi hikoyatlar tahlili
22. Sayyid Qosimiy masnaviyalarining tarbiyaviy ahamiyati
23. Haydar Xorazmiyning "Gul va Navro'z" dostonida badiiy mahorat

II semestr

1. "Muzakkiri ahbob"dagi XVI asr o'zbek adabiyoti va madaniyatiga oid ma'lumotlar annotatsiyasini tuzish.
2. Huvaydoning "Ibrohim Adham" qissasi va undagi timsollarni tavsiflash.
3. "Qissayi Mashrab"da Mashrab shaxsini yorituvchi rivoyatlarning annotatsiyasini tuzish.
4. "Zarbulmasal"dagi maqollarning asardagi o'rni aniqlash.

12

5. Uvaysiy she'riyatidagi timsollar ko'lamini va mohiyatini aniqlash.
6. Andalib va Nishotiy dostonlari misolida davr dostonchiligi borasida mulohaza yuritish. O'xshash va farqli tomonlarini topish.
7. "Sabotul-ujizin" asari tarkibidagi hikoyalarni sharhlash.
8. Mutribiyning "Tazkirat ush-shuaro" asaridagi XVI asr o'zbek adabiyoti va madaniyatiga oid ma'lumotlar annotatsiyasini tuzish.
9. Nishotiy dostonlari misolida davr dostonchiligi borasida mulohaza yuritish. O'xshash va farqli tomonlarini topish.
10. "Firdavs ul-iqbol" asaridagi badiiy parchalarni sharhlash.
11. XVI asr tazkiranavisligi tarixi.
12. "Tazkirayi Qayumiy"dagi Qo'qon adabiy muhiti shoirlari tasnifi.
13. Xiva adabiy muhitida tarjima san'atining taraqqiyot tamoyillari.
14. "Shohidi iqbol" asarida Ogahiyning karakter yaratish mahorati.
15. Qo'qon adabiy muhitining o'ziga xos xususiyatlari
16. Dilshodi Barno she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari
17. Anbar Otin ijodida an'anaviylik.

III semestr

1. Seminar mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish.
2. Dilshodi Barno. Hayoti va ijodi.
3. Muhammad Yusuf Bayoniy ijodi.
4. Zavqiy. Biografiyasi. G'azallari tahlili.
5. Muhayyir she'riyati tahlili.
6. Anbar Otin. Hayoti va ijodi. "Qarolar falsafasi" dostoni tahlili.
7. Yusuf Saryomiy va tasavvuf adabiyoti.
8. Avaz O'tar o'g'li. She'rlari tahlili.
9. Haziniy. Devoni. G'azallari tahlili.
10. Siddiqiy-Ajziy ijodida ma'rifat va Vatan mavzusi talqini.
11. Munavvarqori Abdirashidxonov – o'zbek jadidchilik harakatining yo'l boshchilaridan biri.
12. Vasliy Samarqandiy hayoti va ijodiy merosi.
13. Milliy uyg'onish davri o'zbek adabiyotining o'rganilishi.
14. O'zbek milliy uyg'onish adabiyotining xorijda tadqiq qilinishi.
15. Fitratning ilmiy merosi.
16. Hamza ijodini o'rganish muammolari.
17. Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani atrofidagi munozaralar
18. Cho'lpon ijodi atrofidagi bahs-munozaralar.

3. V. Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)
 - "O'zbek adabiyoti tarixi" fani bo'yicha talaba o'zbek mumtoz adabiyotining milliy madaniyatimiz tarixi va takomilidagi o'mi, adabiy hodisalar, badiiy va ilmiy asarlarning jamiyat, millat va shaxs hayotidagi ahamiyati, mumtoz adabiyot taraqqiyotining asosiy bosqichlari, mumtoz adabiy janrlarning shakllanishi va takomili, adabiyot tarixini o'rganishning metodologik asoslari va uni davrlashtirish tamoyillari tog'risida *tasavvurga ega bo'lishi*.
 - o'zbek mumtoz adabiyoti tarixi davrlarining o'ziga xos jihatlari, janrlar poetikasi, she'r sistemasining umumiy qonuniyatlari, badiiy san'atlarning hosil

13

	<p>bo'lish yo'llari va mumtoz she'riyatda qo'llanish usullari, mumtoz she'riyatda qofiya va radifning tutgan o'ri, mumtoz nazmiy asarlar matni ustida ishlash, mumtoz asarlar uchun tuzilgan lug'atlardan foydalanish, tasavvufiy istilohlar ma'nosini tushunish, o'zbek adabiyoti tarixida qo'llangan timsollar va ramzlar mohiyatini anglash, milliy uyg'onish davri o'zbek adabiyoti shakllanishining ijtimoiy-tarixiy va adabiy-estetik omillari xususiyatlarini bilishi va o'zbek adabiyotiga xos yangi janrlar va ularning taraqqiyot tamoyillari, she'riyatda vazn, poetik janrlar va obrazlarning yangilanish qonuniyatlari, taraqqiyot omillarini tahlil qila olishni <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>;</p> <p>- yangicha adabiy-estetik tafakkurning yuzaga kelishi sharoiti va sabablarini, davr adabiyotiga oid she'riy, nasriy va ilmiy asarlarni tahlil qilish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.</i></p>
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • amaliy mashg'ulotlar (aqliy hujum, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Talabalarning kreditlarni olish tartibi</p> <p>O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-sonli qarori bilan tasdiqlangan "OTMlarda o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida Nizom"ning 15- va 30-bandlariga asosan O'zbek adabiyoti tarixi fanidan 1-semestrda 150 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra <i>ijobiy baholanib kasbiy kompetensiyalarni yetarli darajada egallagan</i> talabaga 5 kredit, 2-semestrda 150 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra <i>ijobiy baholanib kasbiy kompetensiyalarni yetarli darajada egallagan</i> talabaga 5 kredit, 3-semestrda 150 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra <i>ijobiy baholanib kasbiy kompetensiyalarni yetarli darajada egallagan</i> talabaga 5 kredit beriladi.</p> <p>Talaba belgilangan <i>ta'lim olish natijalariga erisha olmagan taqdirda kreditlar berilmaydi</i>.</p> <p>Talabalarning bilimini baholash O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustdagi 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talablari asosida belgilanadi.</p> <p>Talabalarning bilimni baholash mezonlari:</p> <p>5 (a'lo) baho – talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay</p>

	<p>oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;</p> <p>4 (yaxshi) baho – talaba mustaqil mushohada yuritadi, olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;</p> <p>3 (qoniqarli) baho – talaba olgan bilimni amalda qo'llay oladi, fanning mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, aytib beradi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda;</p> <p>2 (qoniqarsiz) baho – talaba fan dasturini o'zlashtirmagan, fanning mohiyatini tushunmaydi hamda fan bo'yicha tasavvurga ega emas deb topilganda.</p>
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sirojiddinov Sh. O'zbek mumtoz adabiyotining falsafiy sarchashmalari. – T.: Yangi asr avlodi, 2011. 2. Is'hoqov Y. So'z san'ati so'zligi. – T.: O'zbekiston, 2014. 3. O'zbek mumtoz adabiyoti namunalar / Majmua. (1-2-jildlar) Tuzuvchi, izoh va sharhlar muallifi: N.Rahmonov. – T.: Fan, 2007. 4. Rahmonov N. O'zbek adabiyoti tarixi. O'quv qo'llanma. – T.: Sano – standart, 2018. 5. Adizova I. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. O'quv qo'llanma. – T., 2006. <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" to'g'risidagi Farmoni (Xalq so'zi, 2017 yil, 8 fevral). 3. Mirziyoyev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O'zbekiston, 2017. 4. Mirziyoyev Sh. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. T.: O'zbekiston, 2017. 5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari" to'g'risida (Xalq so'zi, 2017 yil, 21 aprel). 6. Vohidov R., Eshonqulov H. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. O'quv qo'llanma. – T.: Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. 7. Nusratulla Jumaxo'ja, Iqboloy Adizova. O'zbek adabiyoti tarixi (XVI-XIX asr I yarmi). Darslik. T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. 8. Abdurahmonov A. Turkiy adabiyotning qadimgi davri. – T., 2005. 9. O'zbek adabiyoti tarixi, 5 jildlik, 1-4 jildlar. – T.: Fan, 1977. 10. Hojiahmedov A. Mumtoz badiiyat malohati. – T.: Sharq, 1990. 11. Jabborov N, Ma'rifat nadir. – T.: Ma'naviyat, 2010